

Posudek vedoucí práce pro bakalářskou práci Veroniky Peksové

Projevy morfo-syntaktických znalostí u předškolních dětí s vývojovou jazykovou poruchou

Práce Veroniky Peksové se věnuje tématu z oblasti vývojové psycholingvistiky, sleduje projevy jazykových, resp. morfo-syntaktických, schopností dětí s vývojovou jazykovou poruchou. Práce se opírá o cenný datový materiál získaný na vzorku předškolních dětí v péči ambulancí klinické logopedie a to s oporou v psychodiagnostické, vývojově konstruované, úloze k posuzování implicitních znalostí gramatických pravidel češtiny. Jak ostatně i autorka práce sama v textu bakalářské studie uvádí, zadání projektu této bakalářské práce vzniklo v souvislosti s řešením širšího záměru validizace nově vznikající testové baterie pro posuzování jazykových schopností u dětí ve věku od 3 do 8 let (Baterie diagnostických testů jazyka- BDTJ; Málková, Smolík & Nováková Schoffelová 2023) na klinickém vzorku, tedy vzorku jedinců s diagnostikovanou poruchou vývoje jazykových schopností.

Kolegyně Peksová pracovala na zadaném projektu bakalářské práce pečlivě a systematicky v podstatě od roku 2022. Postupně se v průběhu řešení bakalářského výzkumu musela seznámit s náročnou oblastí odborné literatury k tématu vývoje jazykových schopností a specifických otázek vývoje jazykových schopností u dětí s vývojovou poruchou jazyka. V rámci řešení projektu bakalářské práce se krok za krokem seznamovala s dílčími aspekty psychodiagnostického popisu, zhodnocení i analýzy dat zachycujících projevy znalostí o gramatice v předškolním věku. Základem pro realizaci výzkumného záměru této bakalářské práce byl datový korpus hrubě zpracovaných dat získaných ve spolupráci s logopedkami zapojenými do projektu ověření a implementace návrhu dříve zmíněné testové baterie v prostředí ambulancí klinických logopedů, tedy v prostředí velmi obtížně pro realizaci výzkumu dostupného. Úsilí, vytrvalost i ochoty učit se nové věci, které na cestě v realizaci své bakalářské práce kolegyně Peksová opakovaně prokazovala, si velmi vážím.

Obsah předkládané bakalářské práce je strukturován do šesti kapitol, které vhodně uvozuje kapitola Úvod a citlivě uzavírá kapitola Závěr. Kapitoly 1. – 4. čtenáře uvádí do problematiky studia vývojových poruch jazyka; hutně, srozumitelně a přehledně představují základní opěrné body diagnostických vodítek pro porozumění projevům vývojové jazykové poruchy jazyka a to s důrazem na představení typického průběhu vývoje morfo-syntaktických dovedností. Opírá se o zahraniční i domácí literaturu a s citem zachází s propojením poznatků domácí i zahraniční literatury - což není v této oblasti odborné literatury pro studující bakalářského stupně studia snadné. Kapitoly 5. – 6. popisují vlastní empirickou studii a podávají strukturovaný, detailní a ucelený obraz projevů vývojové dysfázie při plnění validovaného diagnostického testu. Velmi si cením systematickosti, přehlednosti a respektu k detailu, s jakým dokázala kolegyně Peksová zpracovat bohatý a v prvopočátku pro ni zcela jistě obtížně srozumitelný datový materiál. Za mimořádně zdařilé čísti empirického oddílu považuji kapitoly 5.5. a 6., kde kolegyně Peksová prokazuje porozumění zpracovávanému materiálu, schopnost analytického nadhledu, rozpoznávání souvislostí i interpretací nebo kritického zhodnocení. Výsledky předkládané práce jsou skutečně cenným příspěvkem k otázkám porozumění specifickým projevům vývojové jazykové poruchy v předškolním věku.

Kritické připomínky nicméně mám ke kapitole 5.4.1., kde nabývám podezření na chybu (či nesoulad) v základním metrickém zpracování validizačního korpusu (sledovaného vzorku dětí) a normativního vzorku. Normativní údaje, se kterými zde autorka srovnává výkony dětí s vývojovou jazykovou poruchou, operují při vyhodnocení dat na škále 0-1-2 bod. Datový materiál validizačního korpusu se dle popisu v bakalářské práci pohybuje na škále 0- 0,5 – 1 bod. Nesouladem obou škál mohlo dojít ke zkreslení projevů dětí s vývojovou jazykovou poruchou ve srovnání s typicky se vyvíjejícími vrstevníky. Do značné míry ovšem tato chyba směřuje za mnou, neboť kolegyně Peksová neměla až do skutečně

posledních několika dní před odevzdáním bakalářské práce možnost s normativními údaji z testové baterie BDTJ samostatně pracovat a pečlivě si prostudovat všechny potřebné materiály z tohoto diagnostického souboru. Z pozice vedoucí práce nahlížím rovněž jako menší nedorozumění úspornost, s jakou v textu práce autorka přistoupila k uvádění příkladů chybných řešení nebo ukázek povahy úloh, které v prověřovaném testu Morfologie děti řeší. Autorka přistoupila k respektu profesní ochrany BDTJ opravdu důsledně, což ve výsledku práci trochu ubírá na čtenářské atraktivitě. Vhodně vybrané ukázky obrazového nebo jiného podnětového materiálu z testu Morfologie (tedy klíčového prověřovaného testu z BDTJ) by značně přispěly i porozumění závažnosti a hodnoty zpracovávaného materiálu. I v tomto ohledu jsem z pozice vedoucí práce (a o ostatně i autorky BDTJ) mohla působit návodněji a k využití ukázkového materiálu autorku zřetelně vyzvat.

Práci kolegyně Peksové hodnotím jako obsahem opravdu velmi zdařilý a cenný příspěvek vývojové psycholingvistiky i studiu poruch vývoje jazykových schopností. Po formální stránce jde o pečlivě připravený a pro čtenáře vstřícně uspořádaný materiál. Jazyk práce je čtivý a přístupný i širší profesní komunitě. Jako taková má předkládaná práce potenciál být skutečně čtena odborníky z praxe, kteří se zabývají diagnostikou jazykových schopností v předškolním věku.

V Praze 7. 5. 2024

doc. PhDr. Gabriela Málková, Ph.D.